

ПОГЛЯДИ МІШЕЛЯ МОНТЕНЯ НА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

28 лютого 1533 р. народився знаменитий французький письменник і філософ-гуманіст Мішель Монтень.

М. Монтень з'явився на світ у родовому замку, який придбав його прадід Ейкем. Батько майбутнього філософа відмовився від традиційного прізвища і почав називати себе М. Монтень – за мастком, як це прийнято серед аристократів. Незважаючи на предків-бюргерів, він дуже хотів, щоб із сина виріс справжній аристократ – якщо не по крові, то хоча б по духу. Для навчання спадкоємця він розробив цілу систему. Багато сучасних педагогів назвали б таке виховання “тепличним”, але не можна не зауважити – у випадку з М. Монтеєм ця система відмінно спрацювала. Батько оточив його прекрасним, піднесеним і вишуканим. Кожен день хлопчик прокидався під витончену музику, вдихаючи аромат свіжих квітів, які стояли в кімнаті. Після сніданку він навчався – філософії, мистецтвам, математиці.

Щоб Мішель зрозумів, що далеко не всі живуть так, як його родина, його на деякий час поселили до селян. Це було якраз у “латинський” період навчання хлопчика – і батьки, і вчителі розмовляли з ним тільки по латині. Тому селянам наказали мовчати на своєму грубому французькому. Тому вийшло так, що коли Мішель звертався до селян по-латині, а вони могли відповідати йому тільки жестами. Через якийсь час, трохи навчившись у хлопчика латинської, селяни змогли відповідати йому, але нескладно і уривками. Зате коли М. Монтень повернувся до замку, вони продовжили називати деякі предмети по-латині, викликаючи повагу і захоплення у проїжджих і сусідів.

Після такого всебічного домашнього виховання М. Монтень блискуче закінчує факультет юриспруденції Тулузького університету, а потім на десять років стає членом парламенту в Бордо. І хоча така кар'єра неказанно радує Монтеня-старшого, Мішеля служба обтяжує, а політика абсолютно не подобається. Будучи твердим противником смертної кари, він всіляко ухиляється від судових засідань, на яких можуть винести подібний вирок. Але службу він залишити не може через батька, який так пишався ним. Лише після його смерті Мішель може зі спокійною душею піти у відставку.

Він щодня повертається до “розумової діяльності”, для якої наказав збудувати спеціальну вежу з гвинтовими сходами, стіни якої були списані висловами на латині, які приходили в голову М. Монтеня.

На стелі своєї бібліотеки він наказав написати наступний текст (звичайно, по-латині): “В год от Рождества Христова 1571, в день своего рождения, накануне мартовских календ, в последний день февраля Мишель Монтень, давно утомлённый рабским пребыванием при дворе и общественными обязанностями, и находясь в рассвете сил, решил скрыться в объятиях муз, покровительниц мудрости. Здесь, в спокойствии и безопасности, он решил провести остаток жизни, большая часть которой уже прошла. И если судьбе будет угодно, он достроит это

обиталище, это угодное сердцу убежище предков, которое он посвятил свободе, покою и досугу”.

Найперші есе М. Монтеня відносяться до року Варфоломійської ночі і початку громадянської війни (1572 р.). Спочатку це були нариси про прочитане. Улюблені книги М. Монтеня в той час – послання Сенеки, Плутарх у французькому перекладі Ж. Амю, латинські поети і декілька сучасних на той час історичних та мемуарних творів. Найбільше М. Монтеня займають такі речі, як управління державою, війна і особливості людської поведінки. Розповіді мандрівників також викликають його інтерес. На одній з таких розповідей засновано есе “Про канібалів”, де М. Монтень за два століття до Ж. Ж. Руссо розвиває ідею про “благородного дикуна”.

Найголовніша праця М. Монтеня – “Досліди”, твір, який приніс мислителю ще за життя широку популярність, а згодом – всесвітню славу. Перше повне видання “Проб” з’явилося 1588 р. – це так зване зібрання найрізноманітніших роздумів з питань філософії, історії, політики, релігії, моралі, природничих наук і т. д. М. Монтень продовжував трудитися над “Пробами” до кінця своїх днів (його правки і доповнення були враховані в посмертній публікації 1595 р., підготовленій Марі де Гурне, молодою дівчиною, палкою шанувальницею ідей М. Монтеня, з яким вона познайомилася в 1588 р.).

“Досліди” стали опорою для педагогіки XVII-XVIII століть, у них М. Монтень піднімав актуальні і сьогодні психолого-педагогічні проблеми – як виховати людину розумною, вільною, багатою духовно і корисною для суспільства, з почуттям власної гідності.

А зараз пропоную виокремити головні ідеї педагога:

1. Розвиваючи ідеї Франсуа Рабле, М. Монтень вважав, що виховання зачіпає і зміцнює всі сторони особистості, тільки якщо теоретична освіта йде поруч з фізичним розвитком, почуттям прекрасного, формуванням естетичного смаку та істинною благородністю.

2. М. Монтень вважав, що головною метою виховання має стати плекання не просто фахівця (юриста, доктора, священника, професора), а людини взагалі – з розвиненим розумом, сильною волею, великодушним серцем, яка могла б радіти дрібницям, але при цьому стійко переносити будь-які удари долі.

3. Особливу увагу філософ приділяв наставнику і його моральному вигляду. Він вважав, що це має бути людина з гнучким і практичним розумом, наділена кмітливістю і мудрістю, а не мертвими книжковими знаннями: “Добрыя нравы и ум предпочтительнее голой учености; и нужно также, чтобы, отправляя свои обязанности, он применил новый способ обучения”.

4. Говорячи про внутрішню свободу і ступінь самостійності учнів, М. Монтень пішов далі своїх попередників. Він вважав, що важливо долучатися до знань і формувати моральні переконання без будь-якої допомоги. М. Монтень закликав наставників примушувати учнів просівати все знання мов через сито, і нічого не втовкмачувати учневі, спираючись лише на свій авторитет і вплив. М. Монтень пропонував метод, по якому вчитель підносив відразу кілька теорій, а учневі слід вибрати правильну, якщо йому це буде під силу. Якщо ж ні – він, принаймні буде сумніватися, що теж непогано, адже тільки дурні завжди впевнені в своїй правоті.

5. У своїх педагогічних дослідях М. Монтень застерігає від насильства і примусу у вихованні та навчанні дітей. Батою та фізичними покараннями не можна пробудити в дітях інтерес до знань. Навчання, за М. Монтенем, має ґрунтуватися на поєднанні строгості і м'якості. “Відмовтеся від насильства і примусу, – пише М. Монтень, – немає нічого, на мою думку, що так би спотворювало і викривлювало натуру з хорошими задатками. Якщо ви хочете, щоб дитина боялася сорому і покарання, то не привчайте її до цих речей. Привчайте її до поту і холоду, до вітру і пекучого сонця, до всіх небезпек, які йому належить зневажати; нехай він ставиться з байдужістю до того, у що він одягнений, на якому ліжку спить, що їсть і що п'є; нехай він звикне до всього. Нехай не буде він маменьким синком, схожим на зніжену дівчицю, бо нехай буде сильним і міцним юнаком”.

6. Головне у вихованні дітей, з погляду М. Монтеня, – це прищепити смак і любов до наук, “інакше ми виховаємо просто ослив, навантажених книжковою премудрістю. Заохочуючи їх ударами різок, їм віддають на зберігання торбу з різними знаннями, але для того, щоб вони були дієвим благом, недостатньо їх тримати при собі, – треба ними перейнятися”.

Досліди М. Монтеня – це випробування, яким він піддає власні думки з різних питань. Виховання, дружба, батьківська любов, свобода совісті, влада над власною волею – все розглядається з точки зору особистого досвіду і підкріплюється цитатами. М. Монтень приходить до висновку про відносність всіх речей. Праця М. Монтеня зробила величезний вплив на філософську і художню культуру Пізнього Відродження і наступних епох.

Французький критик ХІХ століття Ш. Сент-Бев писав про “Досліди” М. Монтеня:

“Эта книга – сокровищница опыта и наблюдений над нравственной природой человека; на какой бы странице и в каком бы расположении духа ни развернуть ее, можно быть уверенным, что найдешь в ней мудрую мысль, облеченную в яркую и долговечную форму, которая сразу бросится в глаза и запечатлеется в памяти: какое-нибудь полнокровное и меткое выражение, простое или возвышенное, заключающее в одной сильной строке самый глубокий смысл ... в “Опытах” можно почерпнуть немало того, что способно непосредственно утешить порядочного человека, рожденного для частной жизни и вовлеченного в водоворот смут и революций”.

Список використаної літератури

1. Монтень М. Опыты. Избранные произведения в 3-х томах / М. Монтень. – М. : Голос, 1992. – Том 1. – 384 с.
2. Писатели Франции / Сост. Е. Эткинд. – М. : Просвещение, 1964. – 700 с.